

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – misshandel

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

RA

Ombud och offentlig försvarare: advokaten CMS

Överklagade avgörandet

Svea hovrätts dom den 13 mars 2017 i mål B 8394-16

Yrkande

Jag yrkar att RA ska dömas för misshandel till villkorlig dom med samhällstjänst.

Frågan i målet

Det är enligt min uppfattning av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar under vilka omständigheter misshandel av barn kan bedömas som ringa. Det behövs också vägledande uttalanden av Högsta domstolen i fråga om val av påföljd när det gäller misshandel av barn.

Åtalet

RA åtalades för misshandel enligt följande gärningsbeskrivning.

RA har slagit målsäganden AA med ett skärp på benen så att smärta uppstått. Det hände någon gång under perioden den 24 oktober 2015 - den 1 november 2015 (höstlovet) i bostaden på S-vägen i D kommun.

RA begick gärningen med uppsåt.

Domstolarna

Tingsrätten, som fann att gärningen skulle bedömas som misshandel av normalgraden och att påföljden skulle bestämmas till villkorlig dom med böter, uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

Skuld

RA är ensamstående och har fyra barn i åldrarna 5-13 år. A är RAs yngsta dotter och var vid tillfället 8 år gammal. Av förhören framgår att RA blivit arg på A eftersom A bråkat med sin lillebror. A har berättat att RA slagit henne med ett bälte på benen och att det gjort "jätteont". Hon har sagt att hon tror att det var mer än ett slag men inte kunnat precisera hur många. RA har bekräftat att hon har slagit A med ett bälte. Hon har dock sagt att hon bara har utdelat ett slag. Genom förhören är det således utrett att RA har slagit A med ett bälte på benen så att smärta uppstått. När det gäller antalet slag framstår As uppgifter som osäkra. RAs uppgifter ska därför läggas till grund för bedömningen.

Det är därmed inte styrkt att det har varit fråga om mer än ett slag. Åtalet ska på det sättet bifallas. RA ska dömas för misshandel. Eftersom det har varit fråga om misshandel av ett barn i hemmet med ett tillhygge ska gärningen bedömas som misshandel av normalgraden.

Påföljd

RA förekommer inte i belastningsregistret. Enligt ett yttrande från frivården lever hon under socialt ordnade förhållanden. Efter den aktuella händelsen har hon erhållit stöd från socialtjänsten och genomgått terapeutiskt behandling med fokus på anknytning och föräldraskap med positivt resultat. Frivården har gjort bedömningen att något behov av övervakning inte föreligger. RA har bedömts lämplig för och samtyckt till samhällstjänst.

RA döms nu för misshandel av normalgraden. Straffvärdet uppgår till en knapp månads fängelse. Brottslighetens art talar i viss mån för en fängelsepåföljd. RA lever dock under ordnade förhållanden och det saknas särskild anledning att befara att hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Med hänsyn härtill och med beaktande av det begränsade straffvärdet kan påföljden för hennes del bestämmas till villkorlig dom. Enligt tingsrättens mening är en föreskrift om samhällstjänst inte nödvändig för att en sådan påföljd ska kunna väljas. Den villkorliga domen ska i stället förenas med dagsböter.

Åklagaren yrkade i hovrätten att påföljden skulle bestämmas till villkorlig dom med samhällstjänst. RA yrkade att gärningen skulle bedömas som misshandel, ringa brott och att påföljden skulle stanna vid böter.

Hovrätten, som bedömde att gärningen skulle rubriceras som misshandel, ringa brott, och att påföljden skulle bestämmas till böter, uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

Tingsrätten har kommit fram till att RA endast har utdelat ett slag med ett skärp på As ben, vilket parterna godtagit. Genom utredningen har inte framkommit att slaget orsakat A annat än smärta av kortvarig och lindrig art. Därmed ska gärningen, oavsett omständigheterna i övrigt, rubriceras som ringa misshandel (se NJA 2003 s. 537).

Hovrätten finner att påföljden kan stanna vid dagsböter. Antalet dagsböter bestäms till 60.

Grunderna för min inställning

Den som tillfogar en annan person kroppskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms enligt 3 kap. 5 § brottsbalken för *misshandel* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt uttalanden i doktrinen utgör misshandel som är ringa brott en särskild brottstyp. Avgörande för bedömningen är samtliga omständigheter vid brottet, inte bara skadans svårhet. Sålunda kan t.ex. en provokation föranleda att misshandeln bedöms som ringa, även om skadan inte är ringa. Avsikten är emellertid att endast misshandel, som framstår som tämligen bagatellartad, ska bedömas som ringa brott. Ett typfall är ett slag i ansiktet med öppen hand vilket orsakar viss smärta och rodnad (s.k. örfil). Se t.ex. NJA 1996 s. 782, NJA 2003 s. 537 och NJA 2009 s. 776. (Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2:a uppl. 2015, s. 28).

Min bedömning

Målsäganden var vid tiden för gärningen 8 år gammal. Hon är dotter till och således även i ett beroendeförhållande till RA Gärningen har begåtts mot målsäganden i hennes hem där hon har rätt att känna sig trygg. Trots de begränsade effekterna av misshandeln är enligt min uppfattning omständigheterna vid brottet sådana att gärningen ska bedömas som misshandel av normalgraden.

Enligt praxis är utgångspunkten att misshandel av normalgraden medför fängelsestraff (Se NJA 1999 s. 269 med hänvisningar, NJA 2000 s. 17 III och NJA 2015 s. 386). Vid påföljdsbestämningen måste dock misshandelns närmare karaktär och omständigheterna kring brottet beaktas (se NJA 2015 s. 386 p. 13). Den misshandel som RA ska dömas för har riktat sig mot hennes 8-åriga dotter i det gemensamma hemmet. Misshandeln har varit ägnad att skada målsägandens trygghet och tillit i förhållande till en närstående person (29 kap. 2 § p. 3 och 8 brottsbalken). Straffvärdet av gärningen motsvarar enligt min uppfattning ca en månads fängelse. Brottsstraffet och omständigheterna kring gärningen talar enligt min uppfattning med styrka för att påföljden bör bestämmas till fängelse. RA är dock inte tidigare dömd för något brott och det finns enligt min uppfattning inte någon särskild anledning att befara att hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. RA har samtyckt till samhällstjänst. Särskilda skäl föreligger att istället för fängelse bestämma påföljden till villkorlig dom med samhällstjänst.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet

prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum i Göteborg, som bl.a. har till uppgift att bevaka rättsutvecklingen när det gäller brott riktade mot barn, har i yttrande till riksåklagaren anfört bl.a. följande.

Hovrätten hänvisar i sin dom till rättsfallet NJA 2003 s. 537. Sedan HD-avgörandet har det dock gått lång tid. Det har vidare skett lagändringar som speglar ett annat synsätt än vad HD-avgörandet ger uttryck för.

I prop. 2009/10:147 Skärpta straff vid allvarliga våldsbrott m.m., anges att förmildrande och försvårande omständigheter ska ges ökat genomslag vid straffvärdebestämningen av brott i allmänhet. Det konstateras att det numera finns en större medvetenhet om att våldsbrott också innebär psykiska påfrestningar, inte minst när våld riktas mot närstående till förövaren eller att det drabbar barn. Även straffvärdet för brott mot barn berörs särskilt då man påpekar att redan gällande bestämmelser ger domstolarna ett stort utrymme att ta hänsyn till att ett brott riktas mot ett barn antingen genom en allvarligare rubricering eller som en försvårande omständighet vid straffvärdebestämningen. Dessutom pekas på att ändringarna i sig som föreslås i propositionen innebär ett höjt straffvärde för brott mot barn.

Högsta domstolen uttalade i NJA 2011 s.89 att tidigare nämnda lagändringar påverkar inte enbart straffvärdet inom givna straffskalor utan medför även en förskjutning mellan de olika graderna av exempelvis misshandelsbrott.

Förändringarna innebär sammantaget att man ser allvarligare på våld vilket även gäller det våld som utövas i hemmet av en närstående mot ett barn (29 kap. 2 § 3 och 8 BrB).

Praxis har utvecklats på ett sätt som gör att samma omständigheter leder till olika bedömningar i domstolarna. Svea hovrätts dom den 9 februari 2017 i mål B9681-16 är ett exempel på det synsätt som prop. 2009/2010:147 ger uttryck för. I domen slogs fast att även om det var utrett att misshandeln inte orsakat några direkta fysiska skador utan endast förhållandevis snabbt övergående smärta, hade det varit fråga om angrepp med tillhygge mot ett barn av förälder i hemmet. Gärningarna kunde därför inte anses som ringa brott. Vid bedömning av påföljd angavs särskilt att hänsyn togs till att det var våld mot barn i hemmet och att det varit ägnat att skada barnets tillit och trygghet i förhållande till föräldrarna (29 kap 2 § 3 och 8 BrB).

Frågan om rubricering och straffmätning vid misshandel av barn finns upptagen i Åklagarmyndighetens förteckning Prioriterade prejudikatfrågor som ett område där det finns behov av ett nytt vägledande avgörande. Den bristande enhetligheten i dömandet visar på behovet av vägledande uttalanden när det dels gäller gränsen för när misshandel ska bedömas vara av normalgraden eller utgöra ringa brott, dels beträffande straffmätning. Nu aktuellt ärende är renodlat och i förlängningen lämpligt för prövning i Högsta domstolen.

För egen del instämmer jag i Utvecklingscentrum Göteborgs bedömning och anser att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt överklagande.

Jag vill upplysningsvis peka på att jag idag även överklagat ett beslut av Hovrätten för Nedre Norrland (mål nr B 1382-16) där det i ett liknande fall är fråga är hur misshandel mot barn ska bedömas. Det fallet skiljer sig från förevarande situation på det sättet att det i det fallet är fråga om ett 12-årigt barn och att misshandeln i det fallet lett till en lindrig skada.

Enligt min uppfattning är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att rubriceringsfrågorna i de båda målen prövas i ett sammanhang.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Kerstin Skarp

My Hedström

Kopia till:

Utvecklingscentrum Göteborg
Norrorts åklagarkammare i Stockholm (AM-157547-15)
Kammaråklagaren Rickard Wahlqvist